

ตอนที่ 1 อาหารกับความปลอดภัย

1

อาจารย์วไลภรณ์ สุทธา
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

กรอบเนื้อหา

- ความหมายและความสำคัญของอาหาร
- ความปลอดภัยในงานอาหาร
- การจัดครัวและความปลอดภัยในการทำงาน
- สุขอนามัยส่วนบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานอาหาร

ความหมายและความสำคัญของอาหาร

- อาหาร หมายถึง สิ่งที่รับประทานเข้าไปแล้วเกิดประโยชน์ต่อร่างกาย มีสารอาหารครบถ้วน ในปริมาณที่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต ร่างกายสามารถนำสารอาหารไปใช้ประโยชน์ในการสร้างพลังงาน ช่วยเสริมสร้างและซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ และเพื่อการดำรงชีวิต
- ส่วนความหมายของอาหารในทางโภชนาการ หมายถึง สิ่งที่ได้รับเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยวิธีการใด เช่น การกิน ดื่มน้ำ และรับเข้าสู่ร่างกายโดยช่องทางอื่น เช่น อาหารสายยาง ฉีด โดยต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย และที่สำคัญจะต้องไม่ก่อให้เกิดโทษทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ความหมายของอาหารตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข, 2554) หมายถึง

- ▶ วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดๆ หรือในรูปลักษณะใดๆ แต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษทางกฎหมายว่าด้วยการนั้น แล้วแต่กรณี
- ▶ วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุเจือปนอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส

วัตถุดิบอาหาร

- ▶ วัตถุดิบอาหาร หมายถึง สิ่งทีเตรียมไว้เพื่อประกอบเป็นอาหารหรือผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่ได้มาจากพืชจากสัตว์ และแร่ธาตุ
- ▶ ประเทศไทยจัดกลุ่มอาหารตามหลักโภชนาการเป็นหมวดหมู่ตามอาหารหลัก 5 หมู่ ได้แก่
  - หมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์ต่างๆ ไข่ นม ถั่วต่างๆ และงา
  - หมู่ที่ 2 ข้าว แป้ง เผือก มัน และน้ำตาล
  - หมู่ที่ 3 ผักใบเขียวและพืชผักอื่นๆ
  - หมู่ที่ 4 ผลไม้ต่างๆ
  - หมู่ที่ 5 ไขมันต่างๆ

อาหารหลักหมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์ต่างๆ ไช้ นม ถั่วต่างๆ และงา

- อาหารกลุ่ม ได้แก่ เนื้อสัตว์ ถั่วเหลือง ไช้ นม
- ให้สารอาหารหลักคือ โปรตีนคุณภาพสมบูรณ์ (complete protein) จำเป็นสำหรับ กล้ามเนื้อ กระดูก และภูมิคุ้มกันโรค โปรตีนเป็น โครงสร้างที่สำคัญของร่างกาย ถ้าขาดอาหารหมู่นี้จะทำให้ร่างกายอ่อนแอ ทрудโทรมและเกิดโรคต่างๆ
- นอกจากนี้อาหารกลุ่มเนื้อสัตว์ยังมีกรดไขมันและคอเลสเตอรอล
- ถั่วเมล็ดแห้งอื่นๆ เช่น ถั่วเขียว ให้โปรตีนคุณภาพกึ่งสมบูรณ์ (partially incomplete protein) ในถั่วเขียวมีกรดแอมิโนเมทริโอนิน (methionin) ในปริมาณน้อยจึงทำให้เป็นโปรตีนกึ่งสมบูรณ์

อาหารหลักหมู่ที่ 2 ข้าว แป้ง เผือก มัน และน้ำตาล

- อาหารในกลุ่มนี้ประกอบด้วย ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ขนมหิน ขนம்ப้าง เส้น กวยเตี๋ยว เผือก มัน และแป้งชนิดต่างๆ
- อาหารหมู่นี้ให้สารอาหารคาร์โบไฮเดรต ซึ่งเป็นแหล่งพลังงานของร่างกาย นอกจากนี้ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือจะมีเส้นใยอาหารซึ่งมีคุณสมบัติอุ้มน้ำได้ดี ช่วยเพิ่มน้ำ และปริมาณออกจาระ ทำให้การทำงานของระบบขับถ่ายดีขึ้น

อาหารหลักหมู่ที่ 3 ผักใบเขียวและพืชผักอื่นๆ

- ▶ ได้แก่ ผักตามฤดูกาลและผักเศรษฐกิจ สามารถรับประทานได้ทั้งสดและสุก
- ▶ ผักและผลไม้มีใยอาหารที่ทำหน้าที่ช่วยในการขับถ่าย สำหรับผู้ที่ไม่รับประทานผักและผลไม้เลยจะทำให้ท้องผูก
- ▶ เส้นใยอาหารในผักและผลไม้ 2 ชนิด ได้แก่ เส้นใยอาหารที่ไม่ละลายน้ำ ช่วยเกี่ยวกับระบบขับถ่ายและช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งลำไส้ใหญ่ ส่วนเส้นใยอาหารที่ละลายน้ำช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลในเลือด

หมู่ที่ 4 ผลไม้ต่างๆ

- ➡ ใ้แก่ ผลไม้ตามฤดูกาลและผลไม้ตลอดปี ส่วนใหญ่รับประทานสด
- ➡ ผลไม้ให้คุณค่าทางโภชนาการ ใกล้เคียงกับผัก เป็นแหล่งของเส้นใยอาหาร
- ➡ ผักและผลไม้ มีสีสั้่นที่นั้รับประทาน มีวิตามิน และแร่ธาตุซึ่งเป็นส่วนประกอบของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย
- ➡ ถ้าขาดจะทำให้ร่างกายไม่สมบูรณ์ เช่น เป็นโรคตาฟาง โรคเลือดออกตามไรฟัน เป็นต้น

อาหารหลักหมู่ที่ 5 ไขมันต่างๆ

- ➡ ไขมันได้แก่ น้ำมันจากพืชและไขมันจากสัตว์
- ➡ อาหารกลุ่มนี้ให้สารอาหารไขมันเป็นหลัก ให้พลังงานแก่ร่างกาย สามารถนำมาใช้เมื่อจำเป็นต่อออกอาหาร ช่วยในการทำละลายวิตามินที่ละลายได้ในไขมันและน้ำมัน ได้แก่ วิตามินเอ ดี อี และเค

การเตรียมและการประกอบอาหาร

- การเตรียมและการประกอบอาหาร คือ การทำให้วัตถุดิบอาหารพร้อมสำหรับการบริโภค (Mizer *et. al.*, 2000) ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอน คือ การเตรียมและการประกอบอาหาร โดยขั้นตอนการเตรียมอาหารประกอบด้วยขั้นตอนพื้นฐาน ได้แก่ 1) การชั่งตวง 2) การล้าง ปอก 3) การหั่น ตัด สับ บด 4) การผสม และ 5) อื่นๆ ส่วนขั้นตอนประกอบอาหารเป็นการทำให้อาหารสุกโดยวิธีการต่างๆ เช่น ลวก ปิ้ง ย่าง เผา นึ่ง ทอด ผัด ฯลฯ

วัตถุประสงค์ของการประกอบอาหาร

- เพื่อให้อาหารปลอดภัยจากเชื้อจุลินทรีย์และหนอนพยาธิ สะอาด ถูกสุขลักษณะ และไม่เป็นพิษภัยกับผู้บริโภค
- ทำให้อาหารพร้อมสำหรับการรับประทาน คือ มีสี กลิ่น และรสชาติที่ดี
- ช่วยรักษาคุณค่าทางโภชนาการของอาหารนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค
- เพื่อให้ร่างกายสามารถใช้ประโยชน์จากอาหารที่รับประทานเข้าไปได้อย่างเต็มที่

หลักพิจารณาในการประกอบอาหาร

1. สงวนคุณค่า
2. สุกเสมอ
3. สะอาดปลอดภัย

(บัญญัติ, 2546)

ความต้องการของผู้บริโภค

1. ความน่ารับประทาน
2. ความสะอาด ปลอดภัย ปราศจากพิษและสารปรุงแต่งสี กลิ่น รส
3. คุณค่าทางโภชนาการ
4. รสชาติและลักษณะของอาหารถูกต้องตามชนิดของอาหาร
5. อร่อย และราคาเหมาะสม

(ศรีสมร, 2546)

คุณภาพของอาหาร

1. คุณภาพภายนอก

ประเมินโดยใช้ประสาทสัมผัส เช่น

การดูสี

ดมกลิ่น

เนื้อสัมผัส

2. คุณภาพภายใน พิจารณาจาก

คุณค่าทางโภชนาการ

รูปร่างลักษณะ

เนื้อสัมผัส

ปริมาณของอาหาร

ความปลอดภัยทางอาหาร (food safety)

- ความปลอดภัยทางอาหาร (food safety) หมายถึง การจัดการให้วัตถุดิบอาหารที่นำมาบริโภค มีความปลอดภัย ไม่มีลักษณะเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ ตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้บริโภคปลอดภัยจากอันตราย

(พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และนิธิยา รัตนานนท์, ม.ป.ป.)

ความปลอดภัยทางอาหาร (food safety)

- อันตรายทางชีวภาพ (biological hazard)
- อันตรายทางเคมี (chemical hazard)
- อันตรายทางกายภาพ (physical hazard)

อันตรายทางชีวภาพ (biological hazard)

- ▶ อันตรายทางชีวภาพ (biological hazard) หมายถึง อันตรายในอาหาร (food hazard) ที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุลินทรีย์ก่อโรค (pathogen) ก่อให้เกิดโรคที่มีอาหารเป็นสื่อ (foodborne disease)

อันตรายทางเคมี (chemical hazard)

➔ อันตรายทางเคมี หมายถึง อันตรายที่เกิดจากสารเคมี ที่มีอยู่ในธรรมชาติในวัตถุดิบที่ใช้แปรรูปอาหาร หรือเกิดการปนเปื้อน (contamination) ในระหว่างการผลิตวัตถุดิบ การแปรรูปอาหาร การบรรจุ และการเก็บรักษา ก่อนที่จะถึงมือผู้บริโภค แบ่งเป็น

- 1) สารเคมีที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติ
- 2) สารเคมีที่เติมลงในอาหาร โดยเจตนา
- 3) สารเคมีที่ปนเปื้อนมากับวัตถุดิบ โดยไม่เจตนา
- 4) สารเคมีที่ใช้ในโรงงาน
- 5) สารเคมีจากวัสดุหรือภาชนะที่สัมผัสอาหาร

1) สารเคมีที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติ

- ➔ สารเคมีที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติ หมายถึง สารเคมีที่ถูกสังเคราะห์โดยพืช สัตว์ หรือ จุลินทรีย์บางชนิด อาจพบอยู่ในพืชหรือสัตว์ก่อนการเก็บเกี่ยว หรือสร้างขึ้นหลังการเก็บเกี่ยว เป็นสารพิษที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ด้วยกระบวนการทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิต สารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นอันตรายทางเคมี ได้แก่ สารพิษจากเชื้อรา (mycotoxin) สารพิษจากพืช เห็ดที่เป็นพิษ (toxicity of mushrooms) แอลคา-ลอยด์ในพืช (plant alkaloids) สารประกอบฟีนอล (phenol compounds) กรดแอมิโนที่มีพิษ (toxic amino acids) สารประกอบไซยาไนด์ในพืช (cyanogenic compounds) สารที่ทำลายคุณค่าทางโภชนาการ (nutritional effect compounds)

2) สารเคมีที่เติมลงในอาหารโดยเจตนา

- หมายถึง สารเคมีที่ใช้เป็นวัตถุเจือปนอาหาร (food additive) ซึ่งเจตนาเติมลงไป ในอาหารเพื่อประโยชน์ทางเทคโนโลยีการผลิต การบรรจุ การเก็บรักษา หรือ การขนส่ง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพ หรือมาตรฐาน หรือ ลักษณะของอาหาร รวมถึง วัตถุที่มีได้ใช้วัตถุเจือปนในอาหาร แต่ใช้รวมอยู่กับอาหารเพื่อประโยชน์ดังกล่าว เช่น สารกันเสีย (preservative) สารกันหืน (antioxidant)

3) สารเคมีที่ปนเปื้อนมากับวัตถุพิษโดยไม่เจตนา

- ▶ เช่น สารเคมีตกค้างเนื่องจากการใช้ในการเกษตร สารพิษตกค้างที่ปนเปื้อนจากสาเหตุที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สารพิษที่อยู่ในสิ่งแวดล้อม เช่น โลหะหนัก (heavy metal) ได้แก่ สารปรอท (mercury) ตะกั่ว (lead) แคดเมียม (cadmium) สารหนู (arsenic) สารกัมมันตรังสี เป็นต้น

4) สารเคมีที่ใช้ในโรงงาน

- ▶ สารเคมีเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ อาจปนเปื้อนและเป็นอันตรายทางเคมี ได้แก่ สารหล่อลื่น (lubricant) สารเคมีที่ใช้ทำความสะอาด (cleaning agent) สารฆ่าเชื้อ (disinfectant) สีที่ใช้ทาเครื่องจักรแปรรูปอาหาร สารเคมีในบรรจุภัณฑ์ เช่น สารเคลือบกระป๋อง (laquer) สารฆ่าแมลง ยาเบื่อหนู เป็นต้น

5) สารเคมีจากวัสดุหรือภาชนะที่สัมผัสอาหาร

- สารเคมีที่อาจแพร่จากวัสดุหรือภาชนะที่ใช้สัมผัสอาหาร ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค หรือสารที่ทำให้ผลิตภัณฑ์อาหารมีรสชาติ หรือกลิ่นที่เปลี่ยนไปลงสู่ผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น สารที่อาจหลุดลอกออกมาจากบรรจุภัณฑ์ เช่น กระจ่าง ขวดแก้ว retort pouch เป็นต้น

อันตรายทางกายภาพ (physical hazard)

เกิดจากสิ่งแปลกปลอม ซึ่งอาจปนเปื้อนมากับอาหาร และเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ได้แก่

- ▶ ปนมากับวัตถุดิบในระหว่างผลิต เช่น เศษโลหะ แก้ว เศษไม้ แมลง หิน เป็นต้น
- ▶ ข้อบกพร่องในการปฏิบัติของพนักงาน เช่น ส่วนประกอบอาหาร ผม ขนจากสัตว์ เสื้อผ้าพนักงาน สัตว์กัดแทะ เครื่องประดับ กระจก เศษบุหรี พาสเตอร์ปิดแผล เข็มฉีดยาติดค้างจากการฉีดยา เป็นต้น
- ▶ การสุขาภิบาลที่บกพร่อง หนูและสิ่งขับถ่าย ส่วนประกอบอาหาร หมากฝรั่ง กระดาษห่อ สิ่งสกปรกบนเพดาน ราและคราบเชื้อรา การควบคุมสัตว์ น้ำมันหล่อลื่น จากการซ่อมบำรุงรักษาเครื่องมือ เครื่องจักร เป็นต้น

การจัดครัวและความปลอดภัยในการทำงาน

➤ ห้องครัว เป็นห้องที่มีความสำคัญในการประกอบอาหารทั้งในขั้นตอนการเตรียมและการปรุง ในการจัดพื้นที่สำหรับห้องครัวนั้นควรมีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับทำงานแยกเป็นส่วนๆ ดังนี้

- 1) พื้นที่สำหรับการล้างและทำความสะอาด
- 2) พื้นที่สำหรับเตรียมวัตถุดิบอาหาร
- 3) พื้นที่สำหรับจัดเก็บวัตถุดิบอาหาร
- 4) พื้นที่สำหรับการหุงต้ม

1) พื้นที่สำหรับการล้างและทำความสะอาด

เป็นจุดแรกในการทำความสะอาดวัตถุดิบอาหารและภาชนะ ควรแยกจากหน่วยเตรียม

- ▶ ที่ล้างภาชนะต้องวางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร พื้นผิวเรียบ ไม่ลื่น ไม่แตกร้าว
- ▶ ผนังและเพดานทาสีอ่อน จัดวางวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ ทำความสะอาดได้ทั่วถึง
- ▶ ก่อนล้างภาชนะต้องขัดถูคราบสกปรกออก ล้างด้วยน้ำยาล้างภาชนะ 1 ครั้ง จากนั้นล้างด้วยน้ำสะอาด 2 ครั้ง หรือล้างด้วยน้ำไหล โดยเปิดก๊อกให้น้ำไหลผ่านแล้วคว่ำให้แห้ง
- ▶ การล้างวัตถุดิบอาหารสด ควรแยกประเภท เช่น ผัก เนื้อสัตว์ ควรแยกล้างที่ละชนิดเพื่อป้องกันการปนเปื้อนข้าม และแยกอ่างล้างเนื้อสัตว์และผักผลไม้

2) พื้นสำหรับเตรียมวัตถุดิบอาหาร

- ต้องเตรียมและปรุงอาหารบน โต๊ะที่มีความสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร พื้นโต๊ะทำจากวัสดุผิวเรียบ ทำความสะอาดได้ง่าย เช่น สเตนเลส โฟเมก้า เป็นต้น
- เียงและมิด ต้องมีสภาพดี ไม่แตกร้าว ไม่เป็นร่อง สะอาด ไม่มีรา ไม่มีคราบไขมันหรือคราบสกปรกฝังแน่น
- เียงและมิดจะต้องแยกใช้ระหว่างเนื้อสัตว์ดิบ เนื้อสัตว์สุก ผัก ผลไม้ โดยไม่ใช้ปะปนกัน เพราะถ้าใช้ปนกันจะทำให้มีการปนเปื้อนของเชื้อโรคจากอาหารดิบไปสู่อาหารสุก

โต๊ะที่มีความสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

3) พื้นที่สำหรับจัดเก็บวัตถุดิบอาหาร

การเก็บอาหารต้องแยกเก็บเป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกัน โดยอาหารประเภทเนื้อสัตว์ดิบต้องเก็บในอุณหภูมิที่ต่ำกว่า 5 องศาเซลเซียส และควรจะมีการแยกเก็บอาหารประเภทต่างๆ ดังนี้

- ➡ ผักสดก่อนล้างทำความสะอาด/ผักสดหลังจากล้างทำความสะอาดแล้ว
- ➡ ผลไม้สดก่อนล้าง / ผลไม้สดหลังจากล้างทำความสะอาดแล้ว
- ➡ เนื้อสัตว์สดที่ไม่ใช่อาหารทะเล / เนื้อสัตว์สดประเภทอาหารทะเล
- ➡ อาหารที่พร้อมบริโภค

4) พื้นที่สำหรับการหุงต้ม

- บริเวณที่ปรุงควรมีพัดลมดูดอากาศหรือปล่องระบายควันช่วยระบายอากาศ และต้องไม่รบกวนบริเวณใกล้เคียงด้วย
- พื้นผิวควรทำจากวัสดุผิวเรียบ ทำความสะอาดง่าย เช่น สแตนเลส อะลูมิเนียม โฟเมก้า กระเบื้องเคลือบ อยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุด และต้องรักษาความสะอาดอยู่เสมอ
- ไม่เตรียมหรือปรุงอาหารบนพื้น หรือวางอาหารบริเวณหน้าหรือในห้องน้ำ ห้องสุขา และต้องเตรียมปรุงอาหารบน โต๊ะที่สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร
- สถานที่เตรียม ปรุง ประกอบอาหาร ต้องสะอาดเป็นระเบียบ และจัดเป็นสัดส่วน ให้สะอาดเป็นระเบียบอยู่เสมอ

หลักการจัดครัว

- 1) ขนาดพื้นที่เหมาะสมต่อการใช้งาน
- 2) ทำความสะอาดง่าย
- 3) มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก
- 4) มีแสงสว่างเพียงพอ
- 5) มีอ่างล้าง มีโต๊ะเตรียมอาหาร
- 6) มีตู้เย็นสำหรับเก็บอาหารและวัตถุดิบอย่างเพียงพอ

พื้นที่ครัว

สุขอนามัยส่วนบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานอาหาร

- ▶ สุขลักษณะของผู้ประกอบอาหารนับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะอาหารเป็นทางติดต่อของโรคที่สำคัญที่สุด โดยการรับประทานเข้าไป ถ้าผู้ประกอบอาหารทำไม่สะอาด เครื่องมือเครื่องใช้ไม่สะอาด เชื้อโรคก็อาจปนไปกับอาหาร อันจะนำมาซึ่งโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ
- ▶ ในด้านส่วนตัวผู้ประกอบอาหาร ถ้าร่างกายไม่สะอาดหรือเป็นโรคติดต่อ อาหารที่ทำอาจเป็นพาหะทำให้ผู้บริโภค ติดโรคนั้นได้

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร

➔ ผู้ประกอบอาหารคือผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการประกอบอาหารหรือรับผิดชอบต่ออาหาร ควรปฏิบัติดังนี้ (สุนิมาศ, 2553)

- 1) ต้องไม่เป็นโรคติดต่อ ร่างกายต้องสะอาด และที่สำคัญคือ ล้างมือด้วยสบู่ก่อนประกอบอาหารทุกครั้ง ตัดเล็บให้สั้นและรักษาความสะอาด เมื่อประกอบอาหารไม่ควรใส่เครื่องประดับ เช่น สร้อยข้อมือ นาฬิกา แหวน ฯลฯ เป็นต้น งดสูบบุหรี่และไม่ถ่มน้ำลายลงบนพื้นในสถานที่ประกอบอาหาร

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร (ต่อ)

2) เครื่องแต่งกายต้องสะอาด ควรมี
ผ้ากันเปื้อน ผ้าเช็ดมือ สวมหมวก
คลุมผมทุกครั้ง เพื่อไม่ให้เส้นผม
ร่วงลงไปในอาหาร และถ้าเป็น
ผู้ชายให้โกนหนวดเคราเสมอ

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร (ต่อ)

2) เครื่องแต่งกายต้องสะอาด ควรมีผ้ากันเปื้อน ผ้าเช็ดมือ สวมหมวกคลุมผม ทุกครั้ง เพื่อไม่ให้เส้นผมร่วงลงไปในอาหาร และถ้าเป็นผู้ชายให้โกนหนวดเคราเสมอ

3) ควรปิดปากอยู่เสมอ ระวังอย่า ไอ จาม พุด หรือหัวเราะขณะประกอบอาหาร เพราะน้ำลายอาจกระเด็นลงในอาหารทำให้เชื้อโรคแพร่หลายได้

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร (ต่อ)

- 4) ควรเตรียมความพร้อมขณะประกอบอาหารอยู่หน้าเตา เช่น ช้อนสำหรับชิมอาหาร ผ้าจับของร้อน ผ้าเช็ดมือ ขณะชิมให้ใช้ทัพพีหรือตะหลิวตักอาหารจากหม้อหรือ กระทะ เทใส่ช้อนสำหรับชิม แล้วชิมจากช้อนชิมของตนเอง
- 5) เมื่อหั่นหรือสับเนื้อสัตว์เสร็จแล้ว ให้ใช้ทัพพีตักอาหารออกจากเขียง ห้ามใช้มีดขูดเขียงเด็ดขาดเพื่อไม่ให้เศษอาหารที่ติดเขียงติดไปกับเนื้อสัตว์

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร (ต่อ)

- 6) ควรล้างมือและเช็ดมือก่อนจับต้องอาหาร การหั่นเนื้อหรือปอกเปลือกอาหาร ควรมีภาชนะรองรับแล้วนำไปทิ้ง และควรทำไปเก็บไป อย่าปล่อยให้สกปรก
- 7) ขณะประกอบอาหาร ถ้าใช้มือเกาหรือจับต้องตามร่างกาย ต้องล้างมือให้สะอาดทุกครั้ง และเมื่อออกจากห้องน้ำ ห้องส้วม ต้องล้างมือด้วยสบู่ให้สะอาดก่อนจับต้องอาหาร

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร (ต่อ)

- 8) ควรสวมถุงมือเมื่อจะผสมอาหาร จับชิ้นอาหาร หรือจัดอาหารลงภาชนะ
- 9) ถุงมือที่มีรอยฉีกขาดควรทิ้ง เพราะอาจเกิดอันตรายในขณะทำงาน และหากใช้ถุงมือจับเนื้อสัตว์หรือสัตว์ปีกดิบควรทิ้งทันทีที่เสร็จงานแล้ว
- 10) การจับต้องภาชนะใส่อาหาร ไม่ควรจับบริเวณขอบแก้วหรือบริเวณที่ริมฝีปากสัมผัสแก้ว ควรจับบริเวณก้านหรือขา หรือส่วนล่างสุดของแก้ว

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร (ต่อ)

- 11) การยกงานให้ใช้ฝ่ามือรองก้นงาน และนิ้วหัวแม่มือประกบขอบงาน ถ้าเป็นถ้วยกาแฟควรจะยก โดยการจับที่หูจับของถ้วยกาแฟ และช้อน ส้อมและมีด ควรจะจับเฉพาะส่วนที่เป็นด้ามเท่านั้น
- 12) ขนย้ายถังขยะออกจากครัวเมื่อเตรียมอาหารเสร็จ เพื่อเททิ้งและล้างถังขยะเสมอ ไม่อนุญาตให้นำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในบริเวณที่ประกอบอาหารหรือบริการอาหาร

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร (ต่อ)

13) หมั่นทำความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อกำจัดสถานที่แพร่พันธุ์ของแมลงและหนู ควรแจ้งบริษัทที่รับดำเนินการ ในการกำจัดแมลงที่ได้รับอนุญาตและได้รับรองจากรัฐบาลให้เข้ามาดำเนินการในด้านนี้ ควรปรึกษากับบริษัทในการใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีในการกำจัดแมลง ในบริเวณที่เกี่ยวข้องกับอาหารและควรเก็บสารพิษและสารเคมี แยกจากสถานที่เก็บอาหาร หรือเครื่องมือต่างๆ

ข้อควรปฏิบัติของผู้ประกอบอาหาร (ต่อ)

- 14) ควรมีการอบรมให้อ่านฉลากของสารเคมีและสารกำจัดแมลงที่ใช้ในสถานที่ทำงานเสมอ และไม่ควรใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเครื่องใช้เกี่ยวกับอาหารถูกสารพิษเหล่านั้น
- 15) ภาชนะและเครื่องมือที่ใช้บริการอาหารแก่ลูกค้าทุกชนิด ก่อนนำมาใช้ใหม่ควรทำความสะอาดด้วยการต้มในน้ำเดือดนาน 20 นาที และตากให้แห้ง เพราะอาจมีเชื้อโรคติดมาจากลูกค้าเหล่านั้นได้

การแต่งกายของผู้ประกอบอาหาร

- ชุดกาวน์หรือผ้ากันเปื้อน
- หมวกผ้า
- เน้นคลุมผม
- รองเท้ายาง

สรุปเนื้อหา

- ▶ วัตถุประสงค์ของการประกอบอาหารก็เพื่อให้อาหารสะอาด ปลอดภัยจาก เชื้อจุลินทรีย์และหนอนพยาธิ ถูกสุขลักษณะ และไม่เป็นพิษภัยกับผู้บริโภค ดังนั้น ผู้ประกอบอาหารจึงต้องมีความรับผิดชอบต่ออาหารนั้น เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับ ประทานอาหารที่สะอาดและปลอดภัย โดยผู้ประกอบอาหาร ต้องไม่เป็นโรคติดต่อ แต่งกายต้องสะอาด และที่สำคัญคือ ล้างมือด้วยสบู่ก่อนประกอบอาหารทุกครั้ง ตัด เล็บให้สั้นและรักษาความสะอาดของร่างกาย ตลอดจนห้องครัว และเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ให้อยู่ในสภาพดี

เอกสารอ้างอิง

- ▶ พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และนิธิยา รัตนานนท์. ม.ป.ป. “Food safety/ความปลอดภัยทางอาหาร”. [สืบค้นข้อมูลออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/0334/food-safety-ความปลอดภัยทางอาหาร>, 30 มีนาคม 2559.
- ▶ ราชบัณฑิตยสถาน. 2554. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. [สืบค้นข้อมูลออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.royin.go.th/dictionary/>, 30 มีนาคม 2559.
- ▶ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. 2554. พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พร้อมกฎกระทรวง และประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับปรับปรุงปี 2554). [สืบค้นข้อมูลออนไลน์] แหล่งที่มา : http://taxclinic.mof.go.th/pdf/037C0F62_CB0C_E8FC_560C_CB59D45039CE.pdf, 30 มีนาคม 2559.
- ▶ สุนีมาศ โนรี. 2553. หลักการประกอบอาหารทั่วไป. [สืบค้นข้อมูลออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.human.cmu.ac.th/home/research/research/data/food.pdf>, 30 มีนาคม 2559.

จบการนำเสนอ